

MULȚIME DE POPOR LA INAUGURAREA MUZEULUI ASOCIAȚIUNII, 19-28 AUGUST 1905

Ana GRAMA

Pentru toți românii transilvăneni, fără nici o îndoială, vara anului 1905 a fost mai „altfel” decât toate verile de până atunci, mai plină și, pentru mulți, chiar mai frumoasă. Veșnic cinstitei sărbători de *Sânta Măria Mare* i s-a adăugat o alta, care nu se regăsea nici în calendarul bisericesc, nici în cel al credințelor și practicilor populare, fiindcă era o sărbătoare culturală de anvergură națională, care a reușit, pentru întâia oară, să rupă șirul zilelor asemenea pentru zeci de mii de oameni din cvasitotalitatea localităților ardelen.

Sărbătoarea la care ne referim a fost prilejuită de inaugurarea „MUZEULUI <ASOCIAȚIUNII>”, edificiu și instituție, deopotrivă. Ea a fost programată să dureze - mai mult decât nunțile prințeselor din cele mai frumoase povești - 10 zile, începând din 19 august, când s-a consumat „Inaugurarea solemnă a Muzeului și Expozițiunii” și prima zi a lucrărilor Adunării generale a ASTREI.

Muzeul-edificiu, „Palatul” ASTREI, fusese construit de români pentru nevoile lor culturale și afirmarea

potențialului lor creator, prin propria lor voință și strădanie, prin efortul lor material, prin cultivarea științei de a depăși greutăți obiective și obstacole venite din partea neprietenilor sau chiar din interiorul grupului. O astfel de realizare nu putea fi înregistrată decât ca o victorie, întâi de toate chiar a românilor, asupra propriilor temeri și complexe. La rândul ei, această victorie a fost ușor și, aproape de la sine, convertită într-o *sărbătoare națională*.

Inaugurării Muzeului <ASOCIAȚIUNII> i-au fost dedicate o *Expoziție etnografică și istorico-culturală* și mai multe *spectacole*. Expoziția a fost o reușită deplină (nesperată nici chiar de către organizatori), în care au figurat peste 9.000 de piese (provenite de la cel puțin de 1.300 expozanți) și două reconstituiri, care prevesteau succesele viitoarelor muzee în aer liber din România, din Sibiu, cu deosebire (o stână și o mină). Spectacolele au depășit și ele tot ceea ce se realizase până atunci în acest spațiu, trecând pragul de la producția populară propriu-zisă spre spectacolul de factură cultă (poem muzical-coregrafic, operetă), dar păstrând cel mai autentic filon popular.

Ilustrații după
fotografii
originale
realizate de W.
Auerlich, 1905,
din Colecția
*Grafică
documentară*,
Centru de
informare și
documentare în
etnologic
<Corneliu
Irimie>,
Complexul
Național Muzeal
ASTRA, Sibiu

Deși poate părea o afirmație paradoxală, subliniem pentru început că aceste realizări incontestabile, oricât de remarcabile și remarcate au fost ele, și oricât de înalt a fost nivelul profesional pe care l-au atins, sunt... cele mai firești fapte pe care le putea înregistra activitatea culturală transilvăneană. Toate câte s-au întâmplat în Transilvania acelor ani (în 1861, când a fost creată *Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*), sau la Mediaș (în 1897, când s-a decis edificarea Casei Naționale, care avea drept menire principală asigurarea prezervării patrimoniului cultural românesc), ori la Sibiu (în 1905, când s-a inaugurat primul muzeu național al românilor), nici unul din aceste momente, deci, nu era ieșit din comun, nu era mai presus, dar nici mai prejos decât cele ce se înregistrau (fie și mai devreme și cu un mai mare suport material) în viața celorlalte nații. Este un loc comun, s-o spunem o facem, totuși, în aceste împrejurări că la acea dată popoarele Europei, inclusiv românii, trăiau în „secolul naționalităților”, al „istorismului” și, nu mai puțin, al „muzeelor”, care erau, într-un fel sau altul, puse în slujba națiilor și a istoriei lor. Intelectualii români se comportau, iată, cum era și firesc să o facă; ei erau niște europeni care parcurgeau veacul în același ritm cultural cu semenii lor europeni.

Și totuși...

Numeroase particularități ale momentului 19 august 1905 fac din acesta, dacă nu o excepție... un eveniment excepțional. În primul rând, este vorba despre condiția românilor transilvăneni - materială, socială, națională, culturală - care, în orice registru am dori să ne plasăm, a fost cea pe care aștrășii și-au asumat-o: *Poporul nostru, scăpat de abia o jumătate de secol din sclavie, luptând pururea cu porniri contrare desvoltării sale materiale, nu s'a putut ocupa cu lucruri*

ideale. Ingrijați, ca nu cumva civilizațiunea, care e internațională, care cucerește zi de zi tot mai mult teren, să nimicească ceea ce e cultură națională, ne-am pus pe lucru. Astfel am înființat Asociațiunea, ca centru cultural al Românilor de sub coroana Sfântului Ștefan, acest palat al Muzelor, declară președintele Asociațiunii, Iosif Sterca Șuluțiu, în discursul inaugural din 19 august 1905.

În intervenția de față ne vom opri mai mult asupra altei „particularități”, un adevărat fenomen, cu totul aparte și de o semnificație deosebită, care s-ar putea numi „incidentul inaugurării” sau „splendida îmbulzeală românească”, din 19 august 1905. El s-a petrecut în împrejurările pe care le vom invoca mai jos, prea adesea minima-lizate, dacă au fost tratate vreodată în chip deslușit. Atenția pe care i-o acordăm este motivată de capacitatea sa de a releva anvergura evenimentului de care ne ocupăm, caracterul său și, în plus, privită cu imaginația firească oricărei lecturi, face ca totul să pulseze de viață „adevărată”, care poate face dintr-o zi oarecare, o sărbătoare.

Pentru prima vizită a edificiului-muzeu, pentru vernisarea expoziției inaugurale și pentru premiera spectacolului „Serată etnografică”, de Tiberiu Brediceanu, organizatorii sibieni au prevăzut spații corespunzătoare pentru circa 300 de vizitatori / spectatori. În buna tradiție, care se păstrează și astăzi, aceste locuri erau destinate oficialităților, invitaților din „Țară”, frunțașilor transilvăneni. În acest context, pentru a putea fi evitate orice neînțelegeri, directorul Expoziției, cu adevărat „urizitorul”, dar și „înfăptuitorul”, Corneliu Diaconovici, i-a anunțat pe românii de prin sate și orașe, prin toate mijloacele, chiar și prin presă, că vor avea acces la toate manifestările astriste începând nu din 19 august, ci din 20 august.

Din neînțelegerile unor mesaje, sau pur și simplu dintr-o superbă „indisciplină”, „neascultându-și liderii”, românii au venit la Sibiu cu două-trei zile înainte de data care li se indicase, în grupuri impresionante, toți îndreptându-se întâi spre „Palatul lor” în care, vai! în ziua inaugurării nu au putut pătrunde. Aceasta se dovedea un motiv de supărare pentru cei lăsați să aștepte la ușa impresionantă a Palatului, un motiv de îngrijorare pentru organizatori și de mică satisfacție răutăcioasă, pentru adversarii celor din urmă.

Incidentul mai sus prezentat a fost „stins” doar atunci când, cu adevărat sub presiunea „spectatorilor din împrejurimi”, a celor care nu au avut loc la spectacolul care inaugura Sala festivă a muzeului, „Serată etnografică” s-a reluat „cu prețuri foarte reduse” în sala Gesellschaftshaus. Numai astfel, răspunzând voinței și dorințelor celor veniți în Sibiu „cu miile” și care au stat zile întregi „în cvartir” la consăteni, cunoștințe, neamuri, mai ales din Maieri, totul s-a încheiat cu pace și mulțumire generală. Acolo a fost adus și fotograful W. Auerlich, pentru a immortaliza prezența lor la acele spectacole, implicit la marile serbări românești.

Oricum, purtătorii costumelor populare românești din (aproape) toate zonele etnografice, cu capul sus, sub pălăriile largi de paie sau sub broboadele negre ori înflorate - femeile, sub pălării de fetru, negre, cu bor larg sau îngust - bărbații, au cucerit în aceste zile cetatea, alături de intelectualii satelor, care îi însoțeau pretutindeni. Ei doreau - și și-au văzut dorințele împlinite - și să vadă expoziția și să asiste la spectacole, mai ales la cele ale lui Tiberiu Brădiceanu, dar și la *Fântâna Blanduziei* a lui Vasile Alecsandri și la *Prologul* lui Iosif (și el acolo de față) și la *Moș Ciocârlan* al lui Tudor Flondor, ori la spectacolul

susținut de *Corul Carmen* din București. Astfel, ei pot fi văzuți nu doar la Muzeul <ASOCIAȚIUNII>, ci și la Teatrul Orășenesc și la sala Unicum, la Catedrala Ortodoxă (nesfințită încă) etc.

„Îmbulzeala” românilor la porțile muzeului, unde funcționa cea mai importantă *expoziție* românească de până atunci, precum și la cele ale *sărilor de spectacol*, este cel mai frumos „tablou vivanț”, care poate prezenta dimensiunile componente culturale-ideologice ale unui popor cvasirural, la acea dată. Atitudinea lor, de-a dreptul revendicativă, fusese alimentată, firește, de conștiința faptului că muzeul inaugurat acum și toate cele asociate acestui moment le erau destinate. Dar, nu în ultimul rând, ei erau însuflețiți în acele zile și de credința că sunt nu doar beneficiari, ci și corealizatori ai acestora: donatori pentru muzeu, producători ai valorilor expoziționale ce făceau fala acelor zile de sărbătoare; muzeul era „o lucrare care să deie unor cercuri foarte largi, atât românești, cât și străine, o icoană cât mai fidelă a stărilor, activității și năzuințelor poporului nostru, ca de o parte să întărească în noi înșine conștiința forțelor noastre naționale și totodată să impună și străinilor respectul cuvenit pentru importanța elementului nostru în această țară.”

În aceleași zile ale *inaugurării*, ei se regăseau, de asemenea, în producțiile artistice prezentate cu acel prilej, în care autorii valorificaseră ca sursă de inspirație fundamentală tocmai creația populară, pe care, de-a lungul timpului nemăsurat, tocmai ei au fost cei care au perpetuat-o și au îmbogățit-o.

Savurând această realitate - participarea neprevăzută de numeroasă a publicului și chiar a ziariștilor, la inaugurarea Muzeului <ASOCIAȚIUNII> - dar fiind nevoit să se apere în fața celor ce-i căutau vreo vină, Corneliu Diaconovici admite că acesta

a fost un *incident*, care e posibil să fi produs și vreo nemulțumire. Dar pentru liderii români sibieni de atunci și pentru toți cei ce cunosc astăzi mai multe despre prezența românilor „în cetate”, de-a lungul secolului, miile de actanți români la „Serbările Muzeului” își trăiau în acele zile (și nu putem crede că ei nu conștientizau acest fapt) mica lor revanșă asupra unei istorii nedrepte. În acel august, iată, românii nu mai erau nici martori îndurerați la martirajul femeilor din Colun, nici participanți, ca niște umbre, la cortegiul funerar al lui Vasile Moga, iar în Sibiu nu era nici o revoluție, nici o adunare „parlamentară” (Dieta), „poporul românesc” transilvănean se constituia în actor și spectator al unei grandioase sărbători naționale.

Fără a ne opri asupra altor detalii, să completăm tabloul acestor serbări invocând și faptul că asupra tuturor manifestărilor și-a pus amprenta, atât pe fond, cât și formal, participarea a ceea ce era atunci „lumea bună a societății românești”: directori de bancă, profesori, avocați, cu soțiile lor, moderne doamne de provincie, cât puteau fi ele de elegante, dar vizibil integrate în societatea feminină urbană. Nu lipseau

de aici ierarhii ambelor biserici românești, donatorii cei mai generoși ai muzeului, bine evidențiați, intelectuali ce băteau la ușile gloriei literare (Octavian Goga) și, printre toți, remarcat unanim, pe deasupra capetelor tuturor, Nicolae Iorga, alături de alte celebrități „din Țară”. Umăr lângă umăr, toți aceștia, și alții, nenumiți aici, dar prezenți acolo, constituiau, unul pentru altul și toți împreună, pentru marea masă de români, un suport moral real și promițător, ce privea viitorul apropiat și îndepărtat al acestei nații.

Zvonurile că „Sibiul a fost plin” de participanți veniți pentru sărbătorirea zilei împăratului (18 august) - când cel puțin 600 dintre ei sunt atestați iconografic la spectacolul lui Tiberiu Brediceanu, în 22 august - se dovedesc a fi o diversiune sau o simplă neînțelegere. Sub impresia momentului, în revista *Transilvania*, din anul 1905, se putea conchide: „Nici când nu s-a întrunit pe acest pământ, din un prilej pur cultural, o societate românească mai mare și mai aleasă de cum au fost miile de vizitatori din toate țările locuite de poporul nostru, întruniți de astă dată la Sibiu (...).”

ABSTRACT

The summer of 1905 was „different” than any other for the Transylvanians.

In that summer the Museum ASOCIAȚIUNI (Associations) was opened in Sibiu. The Romanians from Transylvania built this museum to serve their cultural need, and to affirm their creator potential and their will, built the museum. For the opening a series of

shows and an ethnographical and cultural-historical exhibition were organised. The exhibition was a complete success, with nine thousand exhibits and two rebuilt places - a sheep hold and a mine. The shows went beyond all that happened until those days, from traditional to cultured performance, but keeping the most authentic folk vein.

The opening took place on the 19th of August 1905, and it was a remarkable event. The president of Associations, in the premiere speech, underlined the importance for Romanians under the government of The Austro-Hungarian Empire to have a cultural centre. A lot of people from different parts of Transylvania arrived in Sibiu in surprising numbers, beyond the organisers' expectations.

The „throng” at the Museum gates and at the place where the shows were performed was the most wonderful “living picture” that can reveal their claiming attitude, that those shows and the museum were theirs, not only as visitors, but also as co-organisers. They donated most of the things, their own exceptional creations.